

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

- **Overblik**
- **Biologi**
- **Levested**
- **Historisk udbredelse**
- **Status 2020**
- **Krav**
- **Trusler**
- **Pleje**

Overblik

- Klarlæg artens yngleområder.
- Sørg for at opretholde store bestande af værtsplanten under varierende lysforhold.
- Sørg for at opretholde store områder med lav passende vegetation og områder med bar jord.
- Drift så der skabes en varieret hedevegetation og ikke store monotone hedyngstrækninger.
- Græsningstrykket bør højst være omkring 0,1 storkreatur pr. hektar (70 kg pr. hektar) ved sommer- eller vintergræsning.
- Undlad at indføre ukontrolleret afgræsning, fx rewilding, på artens levesteder, hvis det kan medføre intensiv eller manglende afgræsning.

Biologi

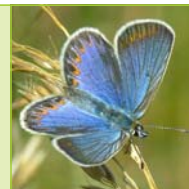
Foranderlig blåfugl er 20-28 mm i vingefang. Hannen er blå med en smal sort kant og hvide frynser på oversiden af både for- og bagvinger. Hunnen er brunlig med varierende blålig bestøvning på oversiden af både for- og bagvinger. Hun-

nen har orange halvmåneformede sortkernede pletter langs bagvingekanten. Hos begge køn er undersiden af bagvingerne grålig med sorte pletter omkranset af hvidt og yderst langs vingekanten et orange bånd med blåkernede sorte pletter.

Arten ligner meget argusblåfugl (*Plebejus argus*), og de to arter regnes for at være de sværeste danske dagsommerfugle at kende fra hinanden i felten, og ydermere flyver de to arter ikke sjældent sammen. Oftest er det lettest at kende foranderlig blåfugl fra argusblåfugl ved at kigge på hunnerne, idet hunnerne af foranderlig blåfugl er blå bestøvet ved vingernes basis og et stykke ud på vingerne, hvorimod hunnen af argusblåfugl i Danmark på oversiden altid er brun med orange sømpletter. Hannerne kan som regel kendes fra hinanden ved, at oversidens sorte kant er smallere og mere skarpt afgrænset hos foranderlig blåfugl end hos argusblåfugl. Undersidens pletmønster er ens hos de to arter, men foranderlig blåfugl har en mere brunlig undersidefarve sammenlignet med argusblåfugls lysere grålige og mere kon-

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

trastrige underside. Arten kan også forveksles med flere andre blåfugle, især almindelig blåfugl (*Polyommatus icarus*) ligner temmelig meget.

Det enkelte individ lever sjældent mere end to uger, oftest meget kortere.

Den voksne sommerfugl flyver som regel fra lidt ind i juni til ind i august med maksimum omkring 1. juli. Flyvetiden kan forskydes lidt alt efter temperaturen om foråret.

Arten lever i Danmark fortrinsvis på hedelyng (*Calluna vulgaris*) og enkelte steder måske også på almindelig kællin-

getand (*Lotus corniculatus*). Litteraturen angiver også andre ærteblomstrende planter som værtsplanter. Disse angivelser er muligvis fejlbehæftede eller forvekslinger med argusblåfugl og har næppe betydning på artens danske levesteder.

Æggene lægges enkeltvis eller nogle få stykker sammen på værtsplanten eller i dennes umiddelbare nærhed. Æggene lægges spredt indenfor levestedet, hvor der findes egnede værtsplanter, som vokser i nærheden af myrekolonier fortrinsvis af *Formica*-arter.

To hunner af foranderlig blåfugl der suger nektar på en røllike blomst. De blå strøg ved basis af vingeoversiden er et sikkert kendetegn for arten.

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

Larven overvintrer som fuldt udviklet i ægget og klækker i april. Den hviler og soler sig på værtsplanten. Larverne er næsten altid beskyttet af myrer på værtsplanterne, så en population af en af de rette myrearter er en nødvendighed for arten. Arbejdere af flere mindre arter af især af myreslægten *Formica* og men også sjældnere af forskellige *Lasius*-arter er i Danmark set vogte over larver i alle stadier. Larverne menes at tilbringe en stor del af tiden nede i myreboene, og bæres eller følges ud af myrerne, når larverne forlader myrereden for at æde af værtsplanterne. Larven af arten er sjældent fundet mere end en meter væk fra et myrebo. Myrerne og larver har gensidigt gavn af hinanden, idet myrerne beskytter larverne mod at blive ædt eller parasiteret af andre insekter. Til gengæld fodres myrerne med et sukkerholdigt sekret, som larverne udskiller fra en kirtel på ryggen.

Larven er som voksen grøn med smalle gullige skråstriber, en mørkere ryglinje og en smal fodlinje. Den forpupper sig sidst i maj. Puppen, der er lysegrøn, findes i myrekolonier under sten eller på jordoverfladen. Udviklingen til voksen sommerfugl tager 14-21 dage.

Arten er meget bundet til sit levested med de rette myresamfund og flyver sjældent langt væk fra dette, så den har svært ved at kolonisere egnede nærliggende levesteder. Sandsynligvis er den normale aktionsradius på under 50 meter, men enkeltindivider kan nok flyve op imod en kilometer.

Ofte søger en del individer et fælles sted til overnatning, så man kan på gode levesteder opleve mange individer indenfor det samme lille område.

Hannerne flyver ofte rundt lavt over bevoksningen i længere perioder på jagt efter uparrede hunner, mens hunnerne bruger det meste af deres tid på nektarsøgning og solopvarmning.

Den enkelte population er sjældent på mere end et par hundrede dyr, men flere populationer indenfor det samme område kan have en udveksling af individer. På store velegnede levesteder kan der nogle år være tusindvis af individer enten som udtryk for en stor population eller flere delpopulationer i kontakt med hinanden.

Levested

Foranderlig blåfugl findes på næringsfattige lysåbne varme områder især på sandede heder men også på sandede overdrev og klitterræner samt på højmoser. Sandsynligvis er det artens krav til et meget næringsfattigt levested, som gør, at den mere eller mindre udelukkende findes på både sandede heder og overdrev samt i højmoser, da det er nogle af vores mest næringsfattige naturtyper.

På de fleste levesteder i Danmark virker det, som om arten som værtsplante udelukkende benytter soleksponerede lave planter af hedelyng med åbent sand under og i kanten af højere og mere lukkede flader af hedelyng. Hvor levestederne er højmose og fattigkær må den på lignende vis finde de varmeste steder på levestedet.

Levestederne er kendetegnet af et stort udvalg af lave nektarplanter, som blomstrer i artens flyvetid som fx høgeurt (*Hieracium* spp.), kløvplade (*Berteroa incana*), blåhat (*Knautia arvensis*), blåmunke (*Jasione montana*) og brandbæger (*Senecio* spp.) og mange andre nektarplanter.

På levestederne findes der talrige kolonier af myrer af en eller flere *Lasius*- og *Formica*-arter, som arten er afhængig af.

Historisk udbredelse

Foranderlig blåfugl har tidligere haft en vid udbredelse i den nordlige del af Sjælland, på Bornholm samt i de nordlige og vestlige dele af Jylland. Arten har tidligere været almindelig på lysåbne næ-

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

ringsfattige sandede heder og overdrev i disse områder.

Fra omkring 1950 forsvandt arten fra store dele af sit sjællandske område blandt andet i det østlige Sjælland samt fra de fleste indlandslokaliteter.

Status 2020

Foranderlig blåfugl findes i dag stadig lokalt over store dele af Jylland samt enkelte steder langs Sjællands nordkyst og på Bornholm. Enkelte isolerede populationer findes i Holmegårds mose på Sydsjælland og på Ulvshale på Møn.

Det er en af de arter, som i øjeblikket må betragtes som temmelig truet i de øst-

lige dele af Danmark. Populationerne her er små og isolerede, og genindvandring i tilfælde af uddøen er ikke en mulighed fra nærliggende levesteder. I Jylland er arten stadig ret udbredt og har mange gode populationer.

Arten er i Rødliste 2019 vurderet som LC (livskraftig).

Krav

Foranderlig blåfugls præcise krav til levestederne kendes ikke til fulde, og i Danmark er artens livskrav ikke særlig detaljeret undersøgt.

Arten er afhængig af områder med sandede heder, næringsfattige overdrev,

Nektarsugende individer af foranderlig blåfugl og argusblåfugl på levestedets lave blomsterrige vegetation.

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

kliterræner, højmoser uden næringstilførsel og med en god bestand af egnede værtsplanter fortrinsvis hedelyng voksende under de rette mikroklimatiske forhold.

Det er vigtigt, at levestederne holdes fri for gødning og sprøjtegifte.

For at opretholde en stabil population gennem en længere årrække har arten behov for et levestedsareal på omkring 5 hektar, som til steds opfylder både den voksne sommerfugls og larvens behov.

Arten er afhængig af mosaikagtige vegetationstyper, hvor den færdes i overgangen mellem lav bevoksning med rene sandpletter og den højere vegetation.

Den har behov for en vis forstyrrelse af levestedet, da det er vigtigt, at der til steds skabes nøgent sand op til værtsplanterne, hvor de rette mikroklimatiske forhold for larverne er til stede.

Det er vigtigt for arten, at levestedet også byder på gode forhold for de myrearter, som arten har et samspil med.

Et godt udbud af lave nektarplanter er vigtigt for arten. I Danmark drejer det sig ofte om arter som høgeurt, kløvplade, blåhat, blåmunke, brandbæger og flere andre.

Trusler

Foranderlig blåfugl er ikke vurderet som truet i Danmark som helhed, da den stadig har mange gode populationer i Jylland. Udenfor Jylland må arten anses som temmelig truet.

Arten trues af at dens levesteder der omfatter sandede heder, næringsfattige overdrev, højmoser, samt grå klit og grøn klit reduceres eller undergår forandring, så de bliver uegnede som levesteder.

De største trusler for arten er tilgroning, øget græsvækst, tilplantning af levestederne, næringstilførsel samt lokalt isolering af populationerne.

Desuden er manglende pleje af områder med hedelyng en trussel. Arten kan ikke

finde levesteder i områder uden forstyrrelse, hvor gammel, tæt og høj hedelyng er enerådende.

Som med så mange andre sommerfugle er de mange faktorer og kombinationen af disse, som påvirker artens livsmuligheder, meget komplekse og vanskelige både at erkende og studere.

Pleje

Foranderlig blåfugls eksakte krav til levestederne i Danmark er ikke velundersøgt. De følgende forslag til pleje bygger derfor fortrinsvis på udenlandske undersøgelser og litteratur, især fra England, der er absolut længst fremme, når det kommer til pleje og bevarelse af sommerfuglenes levesteder. Nedenstående er forslag til tiltag, der med enkle midler og metoder kan skabe gode levesteder for arten.

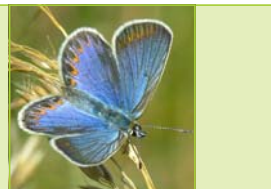
Så længe en bestand af arten er lille og truet, er det især vigtigt at kende æglægningsområderne, så man ikke ved et tilfælde kommer til at ødelægge disse. Grundige undersøgelser af artens levevis og æglægningsadfærd på de enkelte levesteder er et vigtigt arbejde forud for igangsættelse af pleje eller anden drift, hvis denne skal udføres på den bedst mulige måde for arten.

Ved pleje for arten er det vigtigt at bevare og udvide områder med mange værtsplanter i en mosaikagtig bevoksning vekslende mellem helt lav bevoksning med åbent rent sand til lidt højere bevoksning. Dette er formentlig en forudsætning for at få skabt egnede mikroklimatiske forhold for artens larver og de myrer, som ofte beskytter og plejer larverne.

Arten lever tit på så næringsfattige levesteder, at tilgroning sker meget langsomt, men en vis pleje vil i længden være nødvendig, med mindre levestederne holdes åbne fx ved hjortedyrs græsning fx ved hjortedyrs afgræsning eller ved slid

Foranderlig blåfugl

Plebejus idas

pga. kørsel med bæltekøretøjer eller andet materiel på militære øvelsesterrener.

På de tilbageværende lokaliteter på Sjælland findes arten oftest, hvor der er meget stort publikumsslid langs stier, da det skaber den rette kombination af høj og lav vegetation i mosaik, så der findes både æglægnings- og nektarplanter i umiddelbar nærhed af hinanden.

Der kan manuelt skabes de rette forhold for arten på levestederne. Slåning af op til en fjerdedel af arealet med adskillige års interval vil være velegnet. På uudnyttede områder, som findes i kort afstand til ynglearealer, kan slåning, harvning eller afbrænding bruges til at skabe nye velegnede levesteder med lav hedelyng, åbent sand og mosaikagtig bevoksning. Der kan plejes for arten det meste af året, men efterårs- og vinterpleje vil være det optimale.

Meget ekstensiv græsning kan på mere tilgroede levesteder komme på tale, men kun i meget lav intensitet. Et passende græsningstryk vil formodentlig som udgangspunkt højst være omkring 0,1 stor kreatur pr. hektar (70 kg pr. hektar) ved sæsongræsning fx sommergræsning eller vintergræsning. Dette bør justeres over græsningssæsonen for at opnå den for arten bedste påvirkning af vegetationen og levestedet. Hvis græsningen på lokaliteten foregår som helårsgræsning, bør græsningstrykket kun være omkring 1/3 i forhold til græsningstrykket ved sæsongræsning.

Der bør foregå en tæt overvågning af græsningstrykket og populationsudviklingen for arten efter påbegyndt græsning for at sikre, at græsningen foregår på den optimale måde. Det skal være muligt at fjerne kreaturerne med kort varsel, hvis græsningstrykket bliver for stort. På steder hvor opdeling og kontinuerlig flytning af dyrene er for vanskelig, kan der på det sted på lokaliteten med den mindste naturkvalitet oprettes en aflastningsfold. Her kan dyrene stå med tilskudsfodring i de perioder, hvor selve lokaliteten ikke kan tåle afgræsning. Tilskudsfodring må ikke forekomme andre steder end i aflastningsfolde.

Heste vil sandsynligvis være de mest egnede græssere på hedeområderne, da de skaber det rette optråd i vegetationsdækket, hvor nye planter af hedelyng kan spire. Eventuelt kan i nødstilfælde en kombination af heste og får komme på tale.

Generelt vil det være en fordel at opgive de typer hededrift, der udelukkende tilgodeser monotone strækninger med ensartede dækkende bevoksninger af gammel hedelyng. I stedet kan især kontrolleret afbrænding af mindre områder eller i mindre omfang afskrabning komme på tale som plejemetode.

Kratrydning af birk, bævreasp og fyr kan komme på tale på mange levesteder.

Indhent gerne råd og yderligere oplysninger fra specialister i dagsommerfugle omkring pleje af levesteder for arten.

Se desuden de generelle afsnit. □